

Citation style

Kosman, Marcelli: review of: Stanisław Sławomir Nicieja, Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych, Opole: Wydawnictwo MS, 2012, in: Český časopis historický, 2016, 2, p. 529-530, DOI: 10.15463/rec.935269090

First published: Český časopis historický, 2016, 2

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

časově zahrnuje nejdelší období, rozsahově zabírá v antologii nejmenší místo a přináší překlady deklarací volajících po rovnosti, svobodě vyznání, výňatky z příručky teofilantropů a Cabanisovy práce o vztazích mezi tělesnou a mravní stránkou člověka. Text, který knihu uzavírá, se mírně vymyká z ladění předešlých. Joseph de Maistre podal ve svých Úvahách o Francii jednu z prvních kritických reflexí revoluce, kritiku, jež zároveň zasazuje Francouzskou revoluci do plánu de Maistreovy filosofie dějin. Závěrem přichází chronologická tabulka dějů, do níž jsou vřazeny vydávané texty, bibliografie a jmenný rejstřík.

Výběry textů pro obdobné antologie bývají obtížné. Zde k otázce výběru ještě přistupovaly další problémy, např. zda překládat texty, které již jsou v češtině dostupné, a nakolik krátit květnaté rétorické pasáže dokumentů, jimiž by rozsah výboru neúměrně narostl. Historik specializovaný na dané období by nepochybně ještě doplnil řadu jiných, které by podle jeho mínění stály za pozornost, laik jen s respektem pročitá precizní překlady, které jej uvádějí do mentálních a myšlenkových souřadnic doby. Význam anotované knihy tak sahá dále než jen za prosté představení textů z let revoluce českému čtenáři, jde o podstatný příspěvek k dějinám myšlení v epoše osvícenství a době přerodu předmoderní společnosti ke společnosti moderní.

Tomáš Borovský

19. a 20. století

Stanisław Sławomir NICIEJA

Kresowa Atlantyda.

Historia i mitologia miast kresowych

(Tom I–VII)

Opole, Wydawnictwo MS 2012–2015,

7 svazků po 288 s.,

ISBN 978-83-61915-27-0.

Polský historik, dlouholetý představitel Opolské univerzity a zároveň znamenitý spisovatel Stanisław Sławomir Nicieja v poslední době zúročuje své čtyřicetileté bádání nad polskými dějinami, zejména nad minulostí země, které do roku 1939 patřily k Polsku. Svými díly oslovuje nejen odborníky, ale i značně širší okruh čtenářů. Jejich sepsání předchází rozsáhlé pramenné a terénní výzkumy na řadě míst, jež se trvale zapsala do polské historie. Svědčí o tom jeho starší práce o slavné nekropoli Łyczakowie ve Lvově, která byla založena na sklonku 18. století. V uplynulém dvacetiletí, kdy se stal čtyřikrát mimořádně aktivním rektorem opolského vysokého učení, překvapivě dokázal přistoupit k realizaci dalšího mnohosvazkového díla.

Dal mu název *Kresowa Atlantyda*, což lze jen přibližně přeložit jako *Pobraniční Atlantida*. Podtitul objasňuje, že má záměr vydat více než dvacetisvazkový cyklus věnovaný východní Haliči. V úvodu k prvnímu svazku předznamenal, že bude psát „o krajinně utonulé ve vírech nepaměti vlivem dlouhotrvající cenzury a mlčení, souvisejícího se záměrem, aby údajně neprobouzely resentimenty k územím, jež Polsko ztratilo. Je to svérázná výprava na mýtický ostrov mladických prožitků a nostalgické statisiců lidí, které nelitostný osud často vrhl do Slezska, Lubuské země (na západě Velkopolska),

Pomoří, Varmie a Mazur, ale i těch, kteří se z politických důvodů nemohli vrátit do vlasti a usadili se v zahraničí – v západní Evropě, obou Amerikách a nejednou i u australských protinožců.”

Dnešní Polsko v důsledku hraničních změn v roce 1945 ztratilo 45,7 % svého předválečného území čili 177 800 km², a jako náhradu získalo 100 900 km² z někdejšího teritoria Třetí říše. Oproti stavu z roku 1939 to byla ztráta 76 000 km². Na ztraceném území žili převážně expatrianti „zpoza Bugu”, jak jsou tito lidé obvykle nazýváni. Právě oni se svými osudy – a také osudy jejich předků z někdejších „malých domovin” – jsou hrdiny svazků *Pohraniční Atlantidy* a zároveň jejich svěbytnými spolutvárci. Zveřejnění ukázek Niciejova textu, nejprve v populárním tisku, se totiž setkalo s obrovským ohlasem především v okruhu osob pocházejících z dávné východní Haliče a dnes usídlených hlavně ve Slezsku i na západě a severu Polska. V rukou autora se postupně shromáždily jejich zachované rodinné památky, vzpomínky a fotografie. Nicieja ovšem využívá také memoárovou literaturu – knihy a zvláště od roku 1956 vydávané lokální tisky se vztahem k místům na ztraceném území. Jeho dílo tak spojuje hodnoty vědeckého zpracování se skutečnou pokladnicí pramenů, tímto způsobem zachovaných pro příští pokolení.

Zkušený dokumentarista v červenci 2008 vstoupil do Drohobyče, Boryslavi a Truskavce, „pohraničního trojměstí”, z něhož vzešly neobyčejné literární talenty a fenomenální hospodářské kariéry. Asi o rok později zveřejnil jim věnovanou fascinující knihu, která se bezpochyby stala východiskem k zahájení mohutného díla, jež se každoročně rozšiřuje o dva svazky velkého epického vyprávění. Její sedmý svazek se

dostal do rukou čtenářů na sklonku roku 2015. Se šestiletým odstupem se jedna ze třech částí „trojměstí” – Drohobyč – rozšířila ze sta tiskových stran na dvojnásobek a zaujala vedoucí postavení v nejnovějším svazku.

Fotografická dokumentace se nyní stala integrální součástí celku spolu s autorským textem, v němž zaujímají významné místo rozsáhlé interpretační popisy vyobrazení. Ty byly otištěním na stránkách Niciejova díla v mnoha případech bezpochyby zachráněny před ztrátou a trvalým zapomenutím – mám na mysli zvláště krásné pohledy pocházející nejen z meziválečného období, ale i z 19. století. Neméně cenné jsou podobizny tehdejších obyvatel. Značná část fotografií zachycuje portréty potomků, kteří ochraňují paměť „malých domovin” svých otců a dědů a sami zaujímají trvalé místo v kultuře, vědě a hospodářství Polska v hranicích mezi Bugem a Odrou. Je až s podivem, kolik vynikajících jmen tu nacházíme, aniž bychom si uvědomili, odkud pocházejí rodem. Při zmínce o ikonografické stránce Niciejova díla je třeba zdůraznit rovněž mimořádnou typografickou a výtvarnou péči, s jakou se dnes jen zřídka kdy setkáváme u prací podobného typu.

Zatímco v prvním svazku nacházíme mj. sevřené monografie Lvova, Stanislavova (Ivano-Frankovska) a Tarnopole, v dosud vydaném souboru jich jsou již více než tři desítky. Záměrem autora je tento počet výrazně rozhojnit, neboť vedle Ukrajiny hodlá do něho zahrnout i dnešní Bělorusko a Litvu.

Marceli Kosman

